

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
ת"א:	18:55	19:54
י-ם:	18:38	19:52
חיפה:	18:45	19:55
ב"ש:	18:54	19:53

בית נאמן

שיעורו השבועי של מרן ראש הישיבה רבנו מאיר מאזוז שליט"א

בבית הכנסת "אהבת התורה" - איש מצליח רחוב הרב עוזיאל 43 ב"ב. בשעה 21:15

נושאי השיעור:

א. שבת הגדול. ב. דיני ערב פסח. ג. הכנות לליל הסדר. ד. דיני הסיכה. ה. אמונה והוכחות על אמינות התורה. ו. דיוקים בנוסח ההגדה. ז. חישוב כזית מצה ומרור.

שבת הגדול

א. שבוע טוב. יצאנו עכשיו משבת הגדול, למה נקרא שבת "הגדול"? הרי שבת בדרך כלל היא לשון נקבה. אבל **מצאנו שבת גם בלשון זכר וגם בלשון נקבה**, התוספות בכתובות (דף ה' ע"ב ד"ה שמה) אומרים, שכתוב "שומר שבת מחללו" (ישעיה כ"ב ב'), וכתוב "מחלליה מות יומת" כי כל העושה בה מלאכה" (שמות ל"א י"ד), כי שבת יכולה להיות גם בלשון זכר וגם בלשון נקבה. ולכן "שבת הגדול" יכול להיות הכוונה שבת שהוא גדול.

עם למה נקראת "שבת הגדול"

ב. אבל למה קוראים לזה "שבת הגדול"? הטעם כתב מרן (סי' ת"ל ס"א) שהוא ע"ש הגם שנעשה בו, כלומר בשנת יציאת מצרים חל פסח-ט"ו בניסן ביום חמישי בשבוע, ככה נאמר במסכת שבת (פ"ד ע"ב), וא"כ י' בניסן חל ביום שבת, וכתוב "בעשור לחודש והיו יקחו להם איש שה לבית אבות" (שמות י"ב ב'), דהיינו כל אחד לקח כבש וקשר אותו למטה, המצרים שהיו עובדים את הטלה, היו רואים את זה ושואלים אותם: מה אתם עושים עם זה? היו עונים להם: אנחנו שוחטים אותו, והם מרוב פחד מתשע המכות שקיבלו עד עכשיו, ועוד מחכה להם המכה העשירית, "כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים, ומות כל בכור בארץ מצרים" (שמות י"א ד-ה'), לכן לא אמרו להם כלום, וזה הנס הגדול שנעשה באותה שבת, שאף אחד לא פגע בישראל לדעה, וכמו שכתוב: "ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו" (ד"ס טז), כלב במובן מצרי.

עוד כמה טעמים לזה

ג. ועוד טעם למה נקרא "שבת הגדול", כי כל בתי הכנסת היו בהם דרשנים של אגדה, אבל היה אחד גדול הרבנים - הרב הגדול של המקום, שהוא היה דורש הלכות, ככה נאמר בכריתות (דף י"ג ע"ב), שרב היה נותן דרשה של הלכות, כי אי אפשר בלי הוראה, והוא היה מורה הוראות לכולם, ולכן היה זהו שבתה יין בחג לא היה נותן דרשה, "לא מוקים אמורא עילוייה", כי שותה אסור לו להורות ולפסוק הלכות. אז בערב בשבת האזת-שבת הגדול היו כל בתי הכנסת סגורים, ורק הרב הגדול היה דורש. וזה הכוונה "שבת הגדול" - שבת של הגדול. ולפי הטעם הזה "הגדול" זה לא שם תואר לשבת, אלא הכוונה השבת של הרב הגדול, והמלה "שִׁבְתָּ" בפתח. **ויש טעם אחר**, משום שקוראים בשבת האזת הפסטר "וערבה", וכתוב בסופה: "ונה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא", ולכן נקראת "שבת הגדול". **ויש טעם אחר מאד יפה**, ראיתי אותו בספר מעם לועז, שאם אדם רוצה לדעת מתי יציאת מצרים, אז "שבת הגדול" נותן לך

1. ולכן אומרים בלילה בערבית של שבת: **וינחו בה**, וביום בשחרית ובמנחה אומרים: **וינחו בו**. ולא כדעת הרב חיים דוד הלוי ע"ה שגם ביום אומרים וינחו "בה", אלא ביום אומרים וינחו "בו".
2. ואל תחשבו שהם היו כ"כ טיפשים, כי הם בנו פרמיות והיו בקיאים בכל מיני חכמות, ואפילו הכלל הידוע של "פיתגורס" הוא למד אותו מהבנאים המצרים, אלא שהם ראו בשמים מזלות, והמזל שיוצא בחודש ניסן-חודש האביב, זה קבוצת כוכבים שדומה לטלה, אז הם חשבו שכבש שכוונת כוחות מוסיומים ולכן הם היו עובדים אותו, וככה כתוב בתורה: "הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלוגו" (שמות ח' כ"ב). ויש עד היום בהודו שעובדים את הפרה ואת בודהא וכל השטויות שבעולם.
3. ולמה הולכים לפי השבת ולא לפי התאריך? בניסן הבית חדש (סי' ת"ל) מותיר, משום שיש גם אחר שנעשה בי' בניסן, בספר יהושע נבקע הירדן בי' בניסן, כמו שכתוב שם: "בעשור לחודש הראשון" (יהושע ד' יט), ולכן אם היינו אומרים ש' בניסן הוא "היום הגדול", אז היינו מחליפים את זה בנס אחר שנאמר עליו: "היום ראה יונת הירדן יסוב לאחור" (תהלים קי"ד ג'), מתי הירדן יסוב לאחור? בזמן יהושע בן נון.
4. יש נוהגים לקרוא כל פעם הפסטר אחרת, אבל המנהג הנכון הוא כמו שהרב **עובדיה ע"ה** אומר (חור"י פסח עמ' ט'), שמדי שנה בשבת הגדול הפסטר "וערבה".
5. "שולח לכם" (שולח מלא) ב'גמטריא בדיוק "משיח בן דוד" (דיוק מלא י"ד), ככה אומר רבי חיים שלעזר למוא "דוד" יהיה מלא י"ד, וזהו "שולח לכם את אליה הנביא", שהמשיח ואליהו הנביא יבואו ביחד.
6. ויש אנשים שמזלזלים בחשבונות האלה. ופעם הגיע אלינו לישיבה הרב יהושע אברמוביץ (המנהל הגרמני ועוזר לישיבת הרה"ם המלמד חכם ולמד אצל הרב דסלי, והוא אמר לי שיש לו מחשבה אחרת על תעורר הראשון ללמוד, אז הוא אמר: סליחה אני רוצה לשאול את התלמידים משהו, מתי היה נס תנוכה? התחילו לחשוב, אז אמר להם: תגידו בקר, אמרו לו: לפני אלפיים ומאה שנה, אמר: יפה מאד, הלכתי לישיבה אחרת ושאלתי אותם מתי היה נס תנוכה, אמרו לי לפני חמש מאות שנה, אמרתי להם אם חמש מאות שנה אז זה לפני החורבן או אחר החורבן? אמרו לי ודאי שאחר החורבן, אז שאלתי אותם איפה מצאנו את פך השמן? בישיבה שלכם... הם לא ידעו אבל אתם ידעתם (אנחנו לא אמרנו בדיוק שזה אלפיים ומאה וששים אבל גם אלפיים ומאה וטוב), ואם ישאלו אותך מתי הייתה יציאת מצרים? יש כאלה שלא יודעים כלום. פעם יצחק רבין בתור רמטכ"ל היה עושה ליל הסדר עם החיילים והרבנים, ובאמצע הסדר הוא שאל את חבריו: תגיד לי מה מיוחד ביציאת מצרים? הרי יצאנו מרומה ומתמנן ומתמנן מרומה ומתמנן, אז למה לא עושים יציאת רומה ותימן?

מוציא שבת
פרשת "מצורע"
ט"ו ניסן
התשע"ו

אסר לנו את הארוסות

ד. בליל ארבעה עשר יש מתירים לאכול מצה. **והרב עובדיה ע"ה** (חז"ע פסח עמ' קצ"ו) העיר (כ"א) אומר שיש בזה שלש דעות, יש ראשונים שאומרים שאסור לאכול מצות בערב פסח דוקא משעה שנאסר החמץ, כי הירושלמי (פסחים פ"א א') אומר שמי שאוכל מצה בערב פסח זה כאילו בא על ארוסתו בבית חמיו, כלומר כאילו לקח אשה לפני שבע ברכות וא"כ מתי נקרא כך? בשעת איסור חמץ, **שאל המצה נקראת ארוסה**, וקודם לכן מותר. אבל רוב הראשונים אומרים שהאיסור לאכול מצה בערב פסח הוא מהבוקר. ויש שאוסרים עוד מהלילה, וככה כתב הבן איש חי (ש"א פרשת צו ח"ב), **ואמנם הרב מתיר** (שם), **אבל המנהג פשוט שלא לאכול מצה בליל ארבעה עשר**. ומי שמוכרח לאכול, מוכרח לאכול.

מצה מבושלת בערב פסח

ה. אבל מצה מבושלת מותרת **אפילו ביום**. ויש מחמירים לבשל אותה עוד לפני יום ארבעה עשר, כי אם היא לא מבושלת חל עליה איסור, אבל אין צורך להחמיר בזה, אלא **אפילו אם בישלו אותה ביום ארבעה עשר, מותר לאכול**.

ובין הלא יודע כלום, כואב שראש ממשלה הוא בור ועם הארץ, צריכים לדעת מתי היתה יציאת מצרים.

7. ואפשר לחשב את זה בקלות, כי אברהם אבינו נולד בשנת אלף תשע מאות ארבעים ושמונה (זה בדיוק השנה שקמה המדינה, אבל מה ההבדל? אברהם אבינו זה לבריאת העולם, כי הוא היה צדיק, אבל המדינה זה לפנינו היום, כי עדיין לא הולכים בדרך הטובה, ובתורה דברים הולכים ע"פ הגוים, מה לעשות? נולד לו יצחק בגיל מאה, יצחק נולד לו יעקב בגיל ששים, יעקב ירד למצרים בגיל מאה ושלושים, וא"כ יש לנו מאה ששים ומאה שלשים שזה מאתיים ותשעים, ועוד מאתיים ועשר שנים שהיו במצרים (ירדו שמה, בראשית מ"ב ב'), זה חמש מאות, אז תוסיף חמש מאות על אלף תשע מאות ארבעים ושמונה, זה אלפיים ארבע מאות ארבעים ושמונה, חו שנת יציאת מצרים. ואם אדם יעשה את זה, אז יש לנו עוד סימן, שהרי אחרי כמה ימים מיציאת מצרים היתה קריעת ים סוף, ואז ישראל היו במתח גדול, כי היה להם נחשים ועקרבנים מהצדדים ומצרים מאחוריהם והיו לפניהם, והם לא ידעו מה לעשות, אז שפכו את כל התלונות על משה רבנו, "ויצעק בני ישראל אל ה', ויאמרו אל משה" (שמות י"ד י"א), והקב"ה אמר לו: "דבר אל בני ישראל ויסעו" (שם ט"ז), אם יעשו מסירות נפש הלך יבנה לפניך, אז ישראל היו במתח, ו"במתח" זה בגמטריא בדיוק **אלפיים ארבע מאות ארבעים ושמונה**, והרמב"ם כותב באגרת תימן "סימן לדבר: בתמח גאולים", אז במקום בתמח נעשה "במתח", כי ככה זוכרים את זה.
8. ויש עוד סימן, שאחרי חמישים יום מיציאת מצרים קיבלו את התורה, ואומר רבי אברהם הררי רפול, שכתוב בתורה בפריש' באיזו שנה קיבלו אותה, איפה כתוב? "וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל" (דברים מ"ד), **"וזאת" - ו' זאת, דהיינו שש כפול זאת**, כמה עולה "זאת"? ארבע מאות ושמונה, כפול שש זה אלפיים ארבע מאות ארבעים ושמונה. אז אם תיקח את כל הסימנים האלה תדע בדיוק מתי הייתה שנת יציאת מצרים, קריעת ים סוף ומתן תורה, הכל בדיוק.
9. והמנהגים שכתבנו, בספר **שבע ברכות**, והוא מנהג אברהם בורא פרי הגפן, מקדש ישראל והזמנים, שהחיינו, בורא פרי האדמה, גאל ישראל, נטילת ידים, והמזויא, וא"כ מי שאוכל מצה לפני שהגיע זמנה, דהיינו לפני שביקר עליה את שבע ברכות האלה, הרי זה כאילו בא על ארוסתו בבית חמיו.
10. והמנהגים שכתבנו, שאז לא היה לו מה לאכול. הוא סיפר שפעם הוא היה באיזו עיר ולא הזמין אותו בליל חג פסח, אז הוא כתב ככה: "ואנכי תירגלתי באיטליא", כלומר כשהייתי באיטליא הייתי מורגל שכולם רבים עלי להזמין אותי, ואילו פה שכחו ממני, נו מה יעשה? אז הוא אכל מצה בליל ארבעה עשר, אבל הוא לא אמר שתמיד אוכלים, כי המנהג לא לאכול.
11. הרב זולטי ע"ה התיר בבתי חולים, שיאכלו מצות גם ביום ארבעה עשר, למה? כי אם יאכלו חמץ ויפזרו שם יהיה בלאגן גדול, לכן לא מביאים להם חמץ כלל, אלא מביאים להם מצות. אבל אין מותר להם לאכול מצה? אלא מביאים להם מצה לא שמורה, שלא מברכים עליה בלילה, ולכן הם יכולים לאכול אותה כי היא שררה, רק שהיא לא שמורה.

הרמב"ם והראב"ד, הרמב"ם (פטר"ו מהל' טומאת אוכלין ה"ד) אומר שאפילו כל שהוא מים חייבים נטילה כדין טיבול במשקה, והראב"ד (בהשגותיו שם) אומר שצריך שיהיה הרוב מים¹⁵. אז חוששים לדעת הראב"ד.

סדר הכנת החרוסת

י. והחרוסת עושים אותה מכמה פירות¹⁶. ואנחנו מכינים את הכדורים של החרוסת קודם לכן, ויש את המרשה שלה בדיקוק. ואח"כ מפזרים עליה איזו אבקה של פרחי השושנה (נקראת בערבית: "סוס לאו"רד" – פרחי הורד), ויש לה מראה וריח משהו מיוחד. ויש עושים את החרוסת קצת חמוץ וחרוף עם לימון וכדו', כי כתוב בגמרא (פסחים קט"ז ע"א) שצריך לקהוייה, דהיינו שיהיה קהה, אבל אצלנו החרוסת מתוקה מדבש.

דיני הכנת החרוסת

י. ומתי מכינים את החרוסת? כליל הסדר אחרי שגומרים ברכת גאל ישראל ושותים כוס שניה, אז לוקחים את הכדורים של החרוסת בתוך הקערה הגדולה (ולא לוקחים את כולם אלא משאירים תמיד קצת בקערה, כי כל דבר דבר יש בו כונה מסוימת, חב"ד חג"ת נה"י), ומערבבים אותם עם כפית בתוך המיץ לימון (או בתוך החומץ, כל אחד לפי מנהגו). אבל השנה לא יערבב בכח כי יש בזה חשש של לשה בשבת, אלא יערבב בנחת, וככה מרן (סי' שכ"א סט"ו) פוסק, שלא יטרוף בכח אלא יטרוף בנחת. ואם זה היה חג רגיל אז אין שום בעיה וגם בכח היה מותר, אבל כיון שזה שבת לכן יערבב בנחת. ויכן חרוסת רק כדי הסעודה, וכמו שעושים בבסיסה (שנהגים לעשות ברח"י ניסן), שמכינים רק מה שצריך לאותו לילה, כי למחר כבר לא יהיה אותו טעם, לכן גומרים הכל באותו לילה.

חיוב נשים בהסיבה

י. הרמ"א (סי' תע"ב ס"ד) אומר: "אע"פ שמן הדין אשה לא צריכה הסיבה, אשה חשובה צריכה הסיבה, וכל הנשים שלנו חשובות הן", מה ההדגשה "הנשים שלנו"? מה יש לנשים האשכנזיות יותר מהנשים הספרדיות? יש בזה שני טעמים. טעם ראשון, יש מחלוקת תנאים ומחלוקת פוסקים, האם הכתובה שהיא מאתים זוז לאשה זה מדאורייתא או מדרבנן, לפי דעת האשכנזים היא מדאורייתא, וככה הם כותבים בנוסח הכתובה: "מאתים זוזי דחזו ליכי מדאורייתא", ולפי דעת הספרדים היא לא מדאורייתא, והם לא כותבים בכתובה "מדאורייתא"¹⁷, ולכן הרמ"א אומר "הנשים שלנו" כי הן חשובות שיש להן כתובה מדאורייתא¹⁸. וטעם שני, שיש לאשכנזים חרם דרבנן גרושם שלא לקחת שתי נשים, ואילו אצל הספרדים אין דבר כזה, אלא אם אדם עשיר ויכול לפרנס שתי משפחות, אז יכול לקחת שתי נשים, ויסתדר. אבל בדרך כלל למעשה אף פעם לא עושים ככה, בדקו בכל ימי תנאים ואמוראים, ומצאו שאין לנו תנא אחד או אמורא אחד שלקח שתי נשים, ואפילו שמן הדין מותר לקחת, וכמו שהמשנה אומרת: "מי שהיה נשוי שתי נשים" (כתובות פ"א מ"א), "נשוי שלש נשים" (שם מ"ד), "נשוי ארבע נשים" (שם מ"ה), ואין יותר, אבל למעשה לא אף אחד לא עשה את זה. ומאי נפקא מינה? לאדם שנשא אשה עשר שנים ולא ילדה לו ילדים, אז יכול לקחת אשה אחרת, והאשכנזים מחמירים גם בזה¹⁹. ולכן הרמ"א אומר:

- ופעם אמרתי נסמוך על הרמב"ם (כי יש פוסקים כמזה), אז שמת קצת מים בתוך המי לימון, והטבלתי את הכורך בחרוסת עם מיץ לימון כשהרוב היה לימון, וכמעט נתקתי כי הלימון יותר מדי חמוץ, וגם אכלנו את זה בהסיבה, וזה היה סכנה. ומאז למדתי לשמוע מה שהרב אומר, הוא אומר להוסיף מים ואז תוסיף הרוב מים. ואם הרוב מים זה בסדר.
- אבא ע"ה כל שנה היו מביאים לי חרוסת מולדבא, שנה אחת החלתי לעשות חרוסת לבד, אז לקח את כל הפירות שכתובים בהרמ"א (סי' תע"ב ס"ה), אבל הוא לא מצא רימון, כי בזמן פסח אין רימונים. ופתאום כשהיו הופכים את הבית לקראת פסח, מצאו רימון מתחבא מתחת לספריה, והוא נשאר שם מראש השנה ששה חודשים, ולא הרקיק ולא הבאיש ורמה לא היתה בו, ונשאר ככה ששה חודשים, אז אבא אמר שה בא לנו במיוחד סייעתא דשמיא, ולקח את הרימון ועשה איתו את החרוסת. ובשנים הבאות היה לוקח שני רימונים מראש השנה. נותן אותם לאחד התלמידים שישים אותם בפריז'ר, ומוציא אותם בפסח. ובכל זאת כשמוציאים אותם לפני פסח, תוך יום יומיים הם כבר מתחילים להרקיק, אבל אז היה נס מיוחד.
- ופעם כולם כתבו "מדאורייתא", אבל הרב ע"ה ביביע אומר (ח"ג אהלי"ו סי' י"ב) אמר שכל כתובה של ספרדיה שכתוב בה "מדאורייתא" היא פסולה, כי לדעת מרן זה לא מדאורייתא, אז אין אתה משחק בה ואומר דחזו ליכי מדאורייתא? ולכן הוא עמד על כך שבכתובה של הספרדים יכתבו "דחזו ליכי" בלבד.
- ומה ההבדל אם הכתובה מן התורה או מדרבנן? כי יש שני פירושים ב"מאתים זוז" של הכתובה, שני זוזים שהם כסף טהור ויש זוזים שהם כסף מדינה, כסף מדינה הוא שבעה חלקים סיגים, "כספך היה לסיגים" (ישעיה א' כ"ב), כלומר שמעורב בו נחושת וכל מיני דברים, ורק חלק אחד (שמינית) זה כסף, ואילו כסף טהור (שנקרא כסף צורר) זה הכל כסף טהור, וזהו שכתוב בנוסח הכתובה של הרמב"ם (סוף פ"ד מהל' חליצה ויבום ה"ג) "מאתים זוזי שהם עשרים וחמשה זוזים", אין מאתים זוזי הם עשרים וחמשה זוזים? אז רבי נפתלי ע"ה בברית כהונה (אהר"י מנחת ספד' אות א) עמד על זה, ואמר שמאתים זוזי זה כסף מדינה, ואם תוריד מהם כל הסיגים ישאר לך רק שמינית שזה עשרים וחמשה זוזים. וכמה זה זוז-דינר כסף? אנחנו יודעים את זה ממחצית השקל, כי מחצית השקל זה 900 גרם, אז כתובה של אשה אשכנזיה היא מדאורייתא, החשבון של כסף טהור, והיא 900 גרם כסף טהור (ולא מדובר באלמנה אלא בתולה), ואילו כתובה של אשה ספרדיה מסכנה שהיא לא מדאורייתא, החשבון לפי כסף מדינה, וא"כ תחלק תשע מאות על שמונה (כי צריך להוריד שבעה חלקים שהם סיגים, כמו שזכרנו), אז זה 112.5 גרם בלבד.
- אבל אל תדאג, החתנים הספרדים מוסיפים להם בכתובה פי כמה וכמה, ויש כאלה מתחייבים מליון דולר, אבל אז גוזמא. התוספות בתחילת פרק א"ע"פ בכתובות (ע"ב ג' ב"ה אף על פי) שואלים, איך החתן יכול להתחייב על סכום שאפילו יעבוד כל ימי חייו לא יגיע אליו? אין אפשר לחתום על דבר כזה? הרי זה שקר. אז אמרו שמצאנו דוגמא כזאת במשנה במציעא (פ"ד ע"א) לגבי שומר חנם שפטר מגניבה ואבידו, ואונסין, וחי"ר רק בפשיעה, אז המשנה אומרת: "מתנה שומר חנם להיתן כמו ששאל שחי"ב באונסין", כלומר שומר חנם יכול לעשות תנאי עם בעל החפץ, שהוא ישמור עליו כאילו אני שואל ויתחייב באונסין, וא"כ גם אם החתן מוכן להתחייב לכלה. אבל אם פעם אחת תפיל לו איזו ירושה מהונג קונג, אז הירושה הזאת כולה תלך לכתובה של אשתו, לכן לא עושים ככה. הרב שלוש שליט"א מנתניה, אומר שאסור לעבור סכום כספי, למשל ח"י אלף דולר או עשרים וששה אלף דולר, ולא יותר מזה.
- היה פעם חק משונה בארץ ישראל, שאם ספרדי אין לו ילדים ורוצה לקחת אשה אחרת, לא יוכל לקחת, כי יש חק "ביגמיה" שאסור על זה (והכל העתקה מהמגזין. אבל לקחת אשה באיסור שלא כדין ולחיות איתה, מה איספת

זמן איסור אכילת חמץ

ו. אמרנו (בשיעור פרשת שמעי. גיליון מס' 7, אות ל"ד) שזמן איסור אכילת חמץ כאן (בבב"ב) זה בשעה: 10:02, אבל כל עיר לפי החשבון שלה. ויש לוחות שמחמירים יותר מאתנו, ומי שרוצה להחמיר יחמיר, כי לא חסר מה לאכול.

מכירת חמץ

ז. מכירת חמץ אפשר לעשות עד שעה: 11:15 בערך, אבל לא כדאי להשאיר לרגע האחרון, משום שהרבנים כבר ימכרו את החמץ (ויש עושים תנאי עם הגוי שאם הרב קיבל אח"כ עוד חמץ יכול להוסיף אותו, אבל לא כדאי לסמוך על זה), ולכן יום קודם הולכים לרב ומשלמים לו דמי תיווך, כי הוא מתווך בינינו ובין הגוי שמגיע מיפו וקונה את כל הכמות הזאת, וסוגרים את החמץ בחדר, ואת המפתח נותנים לרב בתוך מעטפה. ואם אפשר עדיף שלא להשאיר חמץ גמור בבית בכלל. ואין צורך לחשב זמן אכילת חמץ מהנץ עד השקיעה כדי לתת לאכול לתינוקות, כי ב"ה יש יותר מדי מה לאכול²⁰. אבל החשבון שלנו, כבר הסברנו איך מחשבים אותו (שם), ויש מחשבים רבע שעה או עשרים דקות קודם.

ויסקי בפסח

ח. "ויסקי" הוא חמץ גמור. ולא יבוא אדם אח"כ ויגיד: יש לי ויסקי יקר מאד שנשאר בפסח אצלי, מה אני אעשה לו? תזרוק אותו (ויסקי גימטריא קוף, זה קוף בפני אדם, תזרוק אותו הוא אסור בהנאה).

לעשות מלאכה ולהסתפר בערב פסח

ט. ביום ערב פסח אחר חצות אסור לעשות מלאכה²¹. ומי שרוצה להסתפר, יסתפר מוקדם, כי אחר חצות אסור להסתפר אצל יהודי אפילו בחינם. ולהתגלח מותר (באופן המותר), אבל שהוא יגלח את עצמו, כי ללכת לספר זה לא טוב. ולכן אדם ילך מוקדם להסתפר ולהתגלח, ולא ישאיר את זה ברגע האחרון שאז יהיה שם תור גדול, "והקריב מן התורים", אלא ילך יום קודם. והרב מספר לנו שהרב הראשי בתונס רבי דוד כטורזא, שהיה ת"ח גדול²², היה פעם טרוד בערב פסח ועבר חצות, והוא היה צריך להסתפר, אז מה הוא עשה? הלך להסתפר אצל גוי עם אלפיו, כי בדרך כלל לא מסתפרים אצל גוי אא"כ יש רא"ה²³.

להכין את מי הלימון מערב שבת

י. השנה כיון שפסח חל בשבת, יש להכין את מי הלימון שטובלים בהם את הכרפס, מערב שבת, כלומר ביום ששי מוקדם, למה? כי יש פוסקים שאסור לסחוט לימון בשבת, אמנם מרן (סי' שכ"ז ס"ז) מותר, אבל כדאי להחמיר בדבר הזה, כי בן איש חי (ש"ב פרשת יתרו ה"ה) אומר שהטעמים של האוסרים נראים יותר, וככה גם הרב חיד"א (מחזיק ברכה סי' ש"כ ס"ב) אומר, שמי שרוצה לעשות לימון בשבת, יעשה סימן: "סלם מוצב ארצה" (בראשית כ"ח י"ב), סל"ם ר"ת סוכר לימון מים, דהיינו ישים תחילה סוכר ועליו יסחט את הלימון, ואח"כ ישים מים, ואז הלימון נסחט לתוך האוכל. וא"כ אע"פ שמן הדין לא צריך כי מרן מותר, אבל אם אפשר לעשות לכולי עלמא עדיף, ולכן אדם יסחט את הלימון כבר מערב שבת.

ואילו לא היה פסח חל בשבת היה מותר, כי כולם מתירים לסחוט לימון ביום טוב, כן כתב היע"ב (מנח' קציעה סי' תצ"ה) שביום טוב אין שום בעיה ומותר לסחוט לימון. ואפילו בשבת אם אתה סוחט לימון על אוכל מותר, אבל כיון שאנן סוחטים לימון לתוך מים, לכן כדאי להכין את זה מערב שבת.

סדר הכנת מי הלימון

יא. צריך לשים מים יותר מהשיעור של המיץ לימון, כדי שהרוב יהיה מים, ככה כותב בחזון עובדיה (פסח ח"ב עמ' ל"ז בהערה), והוא הסביר את טעמו (במהדורות האחרונות), שיש בזה מחלוקת

- וגם אנחנו שלא אוכלים כל עוגיות אלא רק דברים שאין בהם בכלל דגן, עדיין יש מה לאכול. אבא ע"ה היה מקיים בפסח מצות "כי תשא את ראש בני ישראל", היה מביא גוי ואומר לו: "תשא" – תשים על שכמך שלשה ארגזים של תמרים שקדים וגוזלים, והסימן שלהם: תש"א. והיינו אוכלים אותם בשפע בפסח, והם בריאים מאוד (והיה חכם אחד שכתב: "אילו שקדים ותהיו בריאים"), קטניות לא היינו אוכלים אבל אורז אוכלים (ואבא לא היה אוכל אורז), ויש לנו גם במבנות וקוקוס וכל מיני דברים, אז אין שום בעיה, ולא צריך לחשב כל דקה.
- היה יהודי תלמיד חכם בל"רבא (ונפתר השנה בגיל קרוב למאה), שהמקצוע שלו היה תופר, ופעם בערב פסח אחר חצות, אבא ראה אותו תופר, אז אמר לו: מה אתה תופר עכשיו? אמר לו: רבי אני עולה לארץ ישראל, אמר לו: אפילו אתה עולה לעולם הבא אסור לך לתפור... אז סגר את החתנת, והוא סיפר את זה ואמר "ככה אמר לי הרב".
- אבא ע"ה אומר עליו, שהיו באים אצלו ביום שבת. והיו קוראים טור והוא שומע אותם, והיה אומר להם את כל דברי הבית יוסף בעל פה, לזה המקור מכאן ולזה המקור מכאן, וכל ארבעה טורים היה יודע אותם בעל פה.
- ואם לא היה גוי היה אסור להסתכל בראי, כי מדין הגמרא (עי' ע"ז כ"ט ע"א ובהוס' שם ד"ה הסתפר) אסור להסתכל במראה, משום שזה תכשיט של נשים, וכתוב: "ולא ילבש גבר שמלת אשה" (דברים כ"ה), ואמנם היום התירו משום שגם האנשים צריכים להיראות טוב, כי אם יש לו לכלוך בפנים וכדו' צריך להעביר אותו, אבל פעם זה היה תכשיט של אשה, כמו שכתבו: "במראות הצובאות אשר צבאו פתח אהל מועד" (שמות ל"ח). וסיפרו פעם על הבית של האדמו"ר רבי צמח צדק מלובוויטש (מישהו היה שם וכתב מאמר, קראתי אותו בחור'ל, שבכל החדרים שם אין מראה, רק בחדרי הנשים בלבד.
- וא"כ מראה לבד אסור ולהסתפר אצל גוי אסור, אבל אם באים שניהם ביחד אז מותר. וזו חידה: איזה שני דברים אסורים, וביחד יהיו מותרים? זה מראה ולהסתפר אצל גוי. ויש חידה הפוכה: איזה שני דברים מותרים, וביחד אסורים? וזה בשר וחלב. ויש עוד חידה: איזה שני דברים אחד אסור ואחד מותר, ואם יבואו ביחד האיסור יתפח למותר והמותר יתפח לאסור? וזה בשר שלא נמלח עם מלח, כי בשר שלא נמלח יש בו דם והוא אסור, והמלח אין בו כלום ומותר, וכשאתה מולח את הבשר במלח, אז המלח נהפך לאיסור כי הוא בעל דם, והבשר נהפך להיות כי הוא מלוח.

שליט"א. תתקיים בחוה"מ יום רביעי י"ט בניסן (27.4.16). בשעה 17:00. באולמות "היכלי מלכות" רח'

כי צריך להחזיר כל יהודי, "לכלתי ידח ממנו נדח" (שמואל ב', י"ד י"ד), וצריך להבינ את הדבר הזה.

כי לא ידח ממנו נדח

יש לנו שנים עשר שבטים, ונשארו רק שלשה שבטים היום: לוי יהודה ובנימין, איפה עוד תשעה? הלכו לנו בעשרת השבטים (חלק משבט דן חזר, ומי יודע איפה שאר השבטים), אבל אחרי שאתה מונה עד תשע לפי סדר האותיות, אבגד"ה וזח"ט, אח"כ זה יכלמ"ג, ר"ת כי לא ידח ממנו נדח, כי אף אחד לא יכל לאיבוד, כולם יחזרו.²¹

עדות מצרית על נסי יציאת מצרים

כ. ולא רק זה, אלא הזכרנו בשבוע שעבר כי בשנים האחרונות נתגלה "פפירוס" (סוג של נייר קדום) מהתקופה המצרית, גילה אותו אחד ד"ר עמנואל וילקובסקי (אני יודע אם הוא יהודי), והוא כתב ספר על זה²², ויש שם צילום של הכתב הזה עם התרגום, ולא ראיתי מי שסתר את הדברים שלו, ושם יש עדויות על שמונה מתוך עשר מכות, כי הרבה מהדפים נשחתו. וכמו למשל מכת דם, הם אומרים שם: אנחנו לא נוכל לשתות מיאור הנילוס שזה החיים שלנו, כי הוא הפך לדם. וכן 'וה' הולך לפנינו יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך, ולילה בעמוד אש להאיר להם" (שמות י"ג כ"א), הם מעידים על זה שם: האויבים שלנו הולכים כשעמוד אש מאיר להם. ומעידים שם על עוד כמה וכמה דברים. וחוף מזה גם מצאו במעמקי ים סוף, את "אופן מרכבותיו", ובדקו את זה במעבדות שלהם, ואמרו שזה בערך לפני שלשת אלפים-ארבעת אלפים שנה, שזה התקופה של פרעה, וזה נשאר שם מאז, "ויסר את אופן מרכבותיו וינהגו בכבודות" (שמות כ"ד י"ה), ויש ספר שכתב הרב זמיר, הוא נקרא: "ארכיאולוגיה תנכ"ית" (לא ראיתי אותו), הוא הופיע השנה, ושם יש עוד הוכחות לזה.

תורת אמת נתן לנו

כא. ומלבד כל זה יש הוכחות מהתורה שהכל אמת. כי אין מלה בתורה שנכתבה סתם. התורה אומרת בפרשת שמני, שאסור לאכול בהמה וחיה לא בתנאי שיהיו להם שני סימנים: מפריס פרסה ומעלה גרה, והתורה מונה ארבעה בעלי חיים שיש להם רק סימן אחד בלבד, והם: הגמל השפן הארנבת והחזיר, הגמל השפן והארנבת הם מעלים גרה אבל לא מפריסים פרסה, והחזיר הפוך מפריס פרסה אבל אינו מעלה גרה (ולכן אומרים משל: "מראה

טלפיים כחזיר", כי החזיר מראה את הפרסה שלו שיחשבו שהוא טורף). וכל הבהמות והחיות שנתגלו מאז מתן תורה עד היום, שהם אלפים ורבות, לא נמצא בהם אחד שיש לו סימן אחד בלבד, אלא יש לנו עשרה סוגים בתורה שיש להם שני סימנים: "שור שה כשבים ושה עזים, איל וצבי ויחמור ואקו ודישון ותאו וזמר" (שמות י"ד ד-ה), והשאר כולם אין להם סימנים בכלל, וכמו חמור וסוס ואריה וכו', שלא מפריסים פרסה ולא מעלים גרה. וא"כ התורה ידעה בדיוק שרק ארבעה אלה יש להם רק סימן אחד בלבד, והגמלא (חולין ט"ז ע"ב) אומרת: וכי משה קניגי היה או בליטסר היה? כלומר וכי משה רבנו היה צד חיות? מאיפה היה יכול לדעת?

ויש עוד הוכחה לתורה שבעל פה, התורה שבעל פה (נדה פ"ז מ"ט) אומרת, שהדגים אינם נאכלים רק בקשקשת וסנפיר ("קשקשת" זה הקשקשים שנמצאים על כל הגוף, "רסנפיר" שהוא פורח בהם), ואם מצאת דג שיש לו קשקשת ודאי שיש לו סנפיר, אבל יש דג שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת²³. ובדקו את כל הדגים שבעולם, ואין דג יוצא מן הכלל שיש לו קשקשת ואין

וחצים ומלחמת בר כוכבא, והנה כ"ו באייר השגנו את ירושלים, והוא כ"כ שמח בדבר הזה, והלך לבת שלו ואמר לה: הרב אמר לי שהבן הזה מקפל את כל ההסטוריה של עם ישראל.

אח"כ שאלתי אותו: איך קוראים לך? אמר לי: פלדמן, אמרתי לו: מה זה "פלדמן" באידיש? אמר לי: "איש שדה", אמרתי לי: איש שדה זה כינוי של עשו הרשע (בראשית כ"ה י"ז), אבל לא תדעם, פלדמן זה בגימטריא צדיק, לקחנה את המלה "איש שדה" תירגמנו אותה לאידיש "פלדמן" וזה גימטריא צדיק, אז מעשו הרשע נעשה צדיק. הוא לא האמין, אמרתי לו: תעשה חשבון, "פלדמן" זה מאתיים וארבע בגימטריא "צדיק". אח"כ אמר לי: אני רוצה לחזור בתשובה, אמרתי לו: אני לא יכול, תלך לערכים וידברו שם בטוב טעם. לכן צריך לדעת איך לדבר איתם.

21. כמה אנשים שנטמעו בין האומות, בגלל שאמא שלהם בזמן השואה נישאה לנוצרי, ומעשה שהיה באחד צייר בחדס, ופעם אמר לי שהוא גדל להורים נוצריים, אבל כשהיה בהולנד היה שומע מפילות של היהודים, היה לבו נמשך אליהם והוא רוצה להיכנס ולשמוע אותם, והוא לא ידע למה. יום אחד חבל עליו אמר לו: אני רוצה להתגייר, אמר לו הרב: למה אתה מתגייר? זה שבת וטריפות וכשרות וכו', בשביל מה אתה צריך את זה? שמע והלך. ויום אחד חיפש במגירה של אביו ואמו, ומצא תמונה של אמו שכתוב שם שהיא יהודיה, הלך אליה ושאל אותה: אמא את יהודיה? נבהלה ואמרה לו: מה פתאום? מי אמר לך את זה? אמר לה: אני ראיתי, ולחץ עליה עד שאמרה לו שהיא היתה יהודיה, ובזמן השואה החליפה כדי שלא יזהרו אותה, את זה לרב ואמר לו: אמא שלי יהודיה מה הדין שלי? אמר לו: אם ככה אתה יהודי גמור, וככה עשה את הכל.

ואביו ראה את הצעד הזה בצורה טובה, והתייחס אליו בכבוד ובשמחה רבה, וכשהוא נפטר שאל אותי אם להגיד עליו קדיש או לא? אמרתי לו: לא קדיש עובדיה ע"ה אמר (עיי' יחזקאל ט"ז ס"ט) שאפשר לומר קדיש על חסידים אומות העולם. אבל אל תגזול קדיש מאתם, כלומר אם אתה שגוייה שנתנום שרק אחד אומר קדיש לא תוכל להגיד קדיש, אא"כ אתה אומר ביחד עם אנשים וכמו שנוהגים הספרדים. וגם האשכנזים עושים ככה, החתם סופר בהתחלה (באורח חיים סימן קט"ז) אמר שלא כדאי, אבל אח"כ (ביוה"ד סימן שמיה) אמר שאם יש פלפול בין הבחורים יגידו ביחד כמו הספרדים, לכן אם יגיד עם כולם ביחד אין שום בעיה. והיהודים כולם צריכים לחזור בתשובה, "התורה הבטיחה שסוף ישראל לעשות תשובה בימי גלותם, ומיד הם נגאלים" (הרמב"ם פ"ז מהל' תשובה ה"ה).

22. וכשהלך להדפיס אותו לא נתנו לו להדפיס, כי פה בארץ היתה בעיה, אם הפרופסורים יראו שהתורה היא מאה אחוז, אז אח"כ אנשים יניחו תפלין וכו', והם חושבים גבוהה גבוהה, הם מסתכלים על שומרי תורה ומצוות כמסכנים, אומללים, פרימטיביים, ימי הביניים. ימי החושך, ימי האפילה, והם לא מבנים שהם נמצאים בחושך, כמו שאנחנו אומרים בהגדה: "מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו", אז עכשיו אדרבה אנחנו התקדמנו, אבל לא נתנו לו להדפיס. אז הלך לחו"ל והדפיס את הספר, ומזה נפוץ היום שיוודעים את הפפירוס, ויודעים גם את השפה המצרית. ואיך יודעים אותה? היה חוקר אחד (זה מובא בספר של רבי אליהו בן אמת), שמו "שמפוליון" (ואל תחילוף אותו שמופוליון, "שמפוליון" כמו שמו של הראשון), והוא גילה את השפה המצרית העתיקה, עד שהיום כבר מבינים בה פחות או יותר.

23. סימן לדבר שלא לשכוח: "מי שיש לו מאה יש לו ששים, ומי שיש לו ששים אין לו מאה", כלומר אם

"הנשים שלנו" חשובות הן, שהבעל לא יכול לעשות להן שום דבר, כי יש לו חרם רבנו גרשום. אבל היום גם בלי חרם רבנו גרשום, ספרדי לא יכול לקחת אשה אחרת, כי החק אוסר עליו, וגם יש מוסיפים שבועה בכתובה שלא ישא ושלא יסדך אשה אחרת, וא"כ כולן חשובות היום, אז אשה צריכה להסב, בין ספרדיה ובין אשכנזיה, ואין "נשים שלנו", אלא כל הנשים אותו דבר.

דיני ההסיבה

טו. וההסיבה לצד שמאל ולא לצד ימין. כתוב: "ויסב אלקים את העם" (שמות י"ח ג'), והמדרש אומר שהוסיבה בהסיבה. האיטור יש מחלוקת איפה הוא מיסב, לפי הרדב"א (ח"ג סי' תפ"ד) וסב' במין, שככה נח לו יותר כי הוא אוכל ביד שמאל, אבל הפוסקים חולקים עליו. ולכתחילה צריך להסב בשמאל, ויש עוד טעמים שצריך להיות בשמאל. אבל בדיעבד איטור אם יסב במין, יצא ידי חובה ולא צריך לאכול עוד פעם בהסיבה. מי שאכל בלא הסיבה, חייב לחזור עוד פעם ולעשות הסיבה. אבל אשה מקלים בה בדיעבד.

פסח - "חג החינוך"

טז. חג הפסח זה "חג החינוך", ככה הרב ע"ה היה אומר, וזה הלילה הכי יפה בשנה. אמר לי יהודי אחד שהוא לא כ"כ שומר תורה ומצוות, והיה כולו קעקועים (ד"ה המה מעשה תענוגים), ככה כתוב בירמיה (י' ט"ו), אל תקרי מעשה תענוגים אלא מעשה קעקועים), אבל אמר לי שליל פסח זה הלילה הכי יפה בשנה. אדם יישב עם כל המשפחה ביחד, לא לעשות מריבות, לא לדבר על פוליטיקה, לא להביא עיתון על השלחן, ויפתה ה' את פי האתון" (במדבר כ"ב כ"ח), אל תקרי פי האתון אלא פי העיתון, אל תשים עיתונים. כי הלילה הזה כולנו עסוקים ביציאת מצרים, וכל המרבה לספר הרי זה משובח.

כל הבנים מסיבים בסדר

יז. ואפילו אם יש לך ילד שהוא לא הולך בדרך טובה, אל תשיכו ממנו את הכל, ואל תתן לו מוסר באתו לילה, אלא שישב בסעודה ותקרב אותו, אנחנו אומרים: "כנגד ארבעה בנים דיברה תורה, אחד חכם ואחד רשע ואחד חם ואחד שרינו יודע שאינו יודע עשה" (ומה שכתוב שם על הבן הרשע: "אף אתה הקהה את שניו ואמור לו, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים, לי ולא לו, ואילו היה שם לא היה נגאל", לא הכוונה שאומר את זה לבן, כי א"כ היה צריך לומר: לי ולא לך", אילו "היית" שם לא "היית" נגאל, וגם הבן לא אמר "לכם" ולא "לי". אלא הכוונה שהרי הוא שאל: "מה העבודה הזאת לכם", והמלה "לכם" יש בה עקיצה, לרמוז שכל העבודה של פסח זה בשבילו עבודת פרך, הוא אומר אני פטור כי אני מודירי ולא איכפת לי מכל זה, לכן תענה לו ג"כ בעקיצה: בעבור זה עשה ה' "לי" בצאתי ממצרים, ואם הוא הבין אז טוב, ואם לא הבין לא נורא. ואח"כ בסוגריים בעל ההגדה אומר: "לי ולא לו, ואילו היה שם לא היה נגאל", אבל לא שגגיד לו את זה בפירוש.

מה הכוונה "הקהה את שניו"?

יח. אומרים בהגדה: "אף אתה הקהה את שניו ואמור לו", מה זה הקהה את שניו? לא שתשבור לו את השיניים. ויש אומרים שתתן לו לטעום מהחומץ, וככה השיניים שלו יהיו קהות. אבל לא ככה, אלא שמעתי פירוש יפה: "רשע" עולה בגימטריא חמש מאות שבעים, הקהה את שניו, תוריד לו "שניו" שזה בגימטריא שלש מאות ששים ושש, נשאר מאתיים וארבע כמנין "צדיק", כלומר תהפוך אותו לצדיק, ע"י שתדבר איתו בטוב טעם²⁴.

לחם? הם קוראים לזה: "ידועה בציון" ידועה בניהם, מה לעשות? ואם הוא רוצה היתר אז חייבים שני הרבנים הראשיים לחתום לו. אבל הפעם שהרב הראשי האשכנזי לא היה מוכן לחתום, ואמרו לו: למה אתה לא מוכן לחתום? הרי זה ספרדי וממתי? לו לקחת אשה אחרת, אמר להם: רבי חיים פלאגי אמר שאנחנו נמנעים לתת לאדם (הוא דובר על ספרדי) שיקח אשה שניה, אמרו לו: הוא מדבר כאשר אין סיבה, דהיינו שיש להם ילדים רק שהוא עשיר ואומר שהוא יכול לפרנס עשר משפחות, אבל כאן יש סיבה כי אין להם ילדים, אבל הוא לא רצה לחתום. עד שבסוף שינו את החק שאחד ילך לרב שלו, אם הוא ספרדי ילך לרב הספרדי, ואם הוא אשכנזי ילך לרב האשכנזי. וכשהרב עובדיה הלך לראש שהדבר הותר, לקח ארבעה ילדים של מורקאים וכל מיני ספרדים שהיו מעוכבים, והתיר לכולם, והם נשאו נשים שניות והביאו ילדים ב"ה, וככה הירבה ילדים בישראל.

היום רוצים לבטל את הדבר הזה שיש רב ספרדי ורב אשכנזי, ורוצים שיהיה רב אחד לכל ישראל, אבל זה לא טוב, כי מפורש בתורה: "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שערך אשר ה' אלהיך נותן לך לשבטיך" (דברים ט"ז יח), ורש"י שואל הרי "בכל שערך" הכוונה בכל עיר, וא"כ מה זה "לשבטיך" דהיינו לכל שבט? הרי בכל עיר יש כבר שופטים ושוטרים, אז אומרים התוספות בסנהדרין (דף ט"ז ע"ב, ד"ה שופטים), והרמב"ן (בפרשת שופטים שם), נפקא מינה שאם יש שני בתי דינים בעיר אחת, שבט יהודה ושבט בנימין, שכל אחד הולך לשבטו, וכל אחד אמר את השבחה שלי ואני אטפל בך. אחרי שגמר ישב מולי והתחיל להמטיר ככה ראיתי כתוב מפורש. ובגלל זה האשכנזים חותמים "הקטן", והספרדים חותמים "הצעיר", כי יהודה הוא הצעיר לא הבכור ולא הקטן, ובנימין הוא הקטן. וא"כ יש לנו מקור מהתורה ע"פ התוספות והרמב"ן שעושים רב ספרדי ורב אשכנזי.

20. היה מעשה באלול תשנ"ג בבית החולים תל השומר, בבחור אחד שהיה חילוני אבל יודע קצת, וביום שבת התחיל לקרוא לחבריו פסוקים, ואומר להם: "אשריה נא לידידי שירת דודי לזכרנו, כרם היה לידידי בקרן בן שמו", "ויעקבה ויסקלנהו (בפסוק כתוב: "ויסקלנהו", וזהו אמר "ויסקלנהו", סקל את הרבם), ויטעוהו שורק" (נשיעה ה' א-ב'), ואני הייתי שם (אשתי היתה מאושפזת שם), אז שמעתי אותו, אמרתי לו: אתה אף קורא פסוק מיישעיה בלי כיפה? אמר לי: ככה אני אגמור את השבחה שלי ואני אטפל בך. אחרי שגמר ישב מולי והתחיל להמטיר שאלות, שואל שאלה ומקבל תשובה, עוד שאלה ומקבל תשובה, אז אמר לי: איך קוראים לך? אמרתי לו: מאיר, אמר לי: בגמרא (תנחומי ט"ז ע"ב) כתוב: רבי מאיר רימון מצא תוכו אכל קליפתו זרק, אני רציתי לזרוק עליך רימון וניטרלת לי אותו, כי ענית לי על כל השאלות, ואז אמר לי שעל דבר קטן היו מחרימים ומגדים אצלם אמר לי, וכשהוא (אז אבא) רצה לעלות לארץ אמרו לו ציוני ואפיקוררים, ואמר לי: אלקים שלכם רחום וחנון, והוא כמעט רצה לחזור בתשובה.

וכשעשיתי אח"כ סעודה שלישית, בא לידי וענה אמן על ברכת המוציא, ואמר לי: תן לי לטעום, אמרתי לו: מה זה? אמר לי: זה שריים, אתה בשבילי כמו אדמו"ר. אח"כ הביא לי את הנכד שלו-בן בתו, שבא לבקר אותו שם, ואמר לי: הנכד הזה נולד בליל ל"ג בעומר (אומרים: ל"ג לעומר)-ל"ח באייר, והברית היתה ביום תחילת מלחמת ששת הימים-כ"ו באייר, אמרתי לו: הוא מקפל את כל ההסטוריה של ישראל מהחורבן עד היום, שאל אותי איך? אמרתי לו: ל"ג לעומר מקשרים את זה עם רבי עקיבא, עם קשת

הקבלת פני רבו עם מרן ראש הישיבה הרב מאיר מאזוז שליט"א. תתקיים בחוה"מ יום רביעי י"ט בניסן (27.4.16).

- שיעורו של מרן הראשון לציון הגאון רבי שלמה משע עמאר שליט"א -

התנאים והכללים שקבעו לנו רבותינו ע"ה, "דברי חכמים כדרבנות" (קהלת י"ב י"א)³⁵. ולכן זה באמת לא פשוט, ובפרט אם עושים כמות, ולכן צריך לדקדק ולמצוא, וכל אחד ישאל את רבותיו איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, איזוהי מצה ישרה שיבור לו האדם לאכול, כי זה לא פשוט.

לא ללכת למלון בפסח

לד. אבל שאר דברים שאדם יכול להכין בבית, לא יקח מבחוץ, כמו אלה שהולכים לבתי מלון וכדו', ויש שם הרבה כשלונו. ובפרט היום שזה נהיה מודרני, שמחפשים איזה מלון בארץ או בחו"ל לפסח, ושואלים אם יש לו הכשר, ובא איזה חכם ואומר אני הכשרתי, וסומכים עליו. ובעיני ראיתי כשלונו קשים ביותר, ולא נרחיב את הדברים. לכן נתכבד אדם וישב בביתו, ויאלץ מה שהוא מכין לעצמו.

תבלינים בפסח

לה. אני אביא דוגמא על התבלינים. על הכמון כבר דיברתי הרבה פעמים שצריך להימנע ממנו, כי בכל מקום מצאו בו שיבולת שועל, והבעיה שהשיבולת שועל דומה ממש לכמון, זה אותו גודל אותו צבע ואותה צורה, ורובא דעלמא אם יעמידו להם כמון ושיבולת שועל - לא יידעו להבחין, וגם מי שלמד להבחין ביניהם, צריך לעיין בכל גרגיר ולפסוק בו אם הוא כמון או שיבולת שועל, ומי יכול להעמיד פוסק על כל גרגיר?³⁶ ואפילו אדם בביתו לא יכול לעמוד על כל אחד, כי זה דומה מאד לשיבולת שועל. אבל בשאר התבלינים, למשל כוסברה שהיא כמו כדורים, פלפל שחור ולבן ושאר התבלינים, שהם גרגירים וזרעונים, אפילו שגם בהם מצוי מאד חטים ושיבולים ושמרים, אבל עדיין אפשר לבדוק אותם, כי אדם שקונה לביתו כמה קונה? מאתיים גרם לכל היותר, וא"כ הוא יכול להעביר גרגיר גרגיר, מעביר ראשון ראשון, והרי כאן לא צריך בקיאות, כי אם יש חטה ושעורה זה בולט ומוציא אותו. רק צריך לשים לב טוב, ואפילו באורז שהוא לבן ובוטל, אמרו לבדוק אותו שלש פעמים לפני פסח (לאלה שאוכלים אורז), וכולי האי ואולי. אבל כשעושים בסיטונאות אפילו שזה בולט מי יבדוק?³⁷

ויש אחד מחשובי החכמים שבדור, שכתב שהיות וטוחנים אותם דק לפני פסח, אז כבר התערבב והתבטל, והרי ודאי יש ששים (ויש אפילו מאתיים או שלש מאות), ומרן (סי תמ"ז ס"ד) כתב בסתם שאינו חוזר ונייעור (וזו בכל דבר אפילו לא דק), ואח"כ אמר שיש מחמירים, וגם הרמ"א אמר שהעיקר כדעה ראשונה³⁸. אז א"כ אין בעיה. ואמנם יש סוג תבלין כמו פלפל שחור, שגורסים אותו לגריסים קטנים ולא דק, אז אולי יש בו בעיה, אבל אם טוחנים דק כקמח דינו כמו לח בלח ואין בעיה, ועל כן מותר. ובאמת כך כתב גם הגאון רבי צבי פסח פראנק, רבה של ירושלים, ב"מקראי קודש" (סי ע"ח). אבל אחר המחילה מהדר גאון של הרב פראנק ושל אותו חכם, הם שכחו דבר אחד, הרי מתי זה מתבטל? רק כשהוא חמץ (ואע"פ שחמץ מותר לפני פסח, הרי שמו עליו ונקרא "חמץ"), אבל אם הוא לא חמץ לא שייך בו ביטול, שהרי היתר בהיתר אין בו ביטול, והבאתי את תשובות הר"ן ועוד פוסקים רבים, שהיתר בהיתר לא בטיל כי זה מותר, שהרי מה התערבב שם? חטה או שיבולת שועל או שעורה, וכי זה חמץ? הלא מזה אנחנו עושים את המצות, וא"כ זה לא בטל לפני פסח, ורק בפסח כשישמו אותו באוכל אז הוא יחמץ, והרי בפסח באפל לא בטיל. אז אי אפשר לסמוך על זה אפילו בשעת הדחק. והטוב טוב הוא שאדם יקנה את אותם גרגירים, והוא יבדוק אותם לאט לאט, והוא יטחן אותם, וזה לא עבודה כ"כ גדולה, יש מכונה קטנה ופשוטה שעולה פרוטות, וככה יהיה נקי בלא חשש, וגם יהיה יותר טרי ויותר טעים, וזה עדיף והכי טוב. "מעשה אבותינו בידינו", בידי של יבדוק ויבדוק של יטחמן³⁹. אבל ראוי מאד שאדם יתרחק מכל התבלינים שהם גרגירים וגרעינים, כדי שלא יפול חלילה במשהו חמץ בפסח, ואחרי שראינו כמה רבותינו החמירו בפסח, ואנחנו נמנעים ונזהרים ועובדים כ"כ קשה, אז צריכים להיזהר מאד בדברים האלה.

להיזהר מן הכעס בפסח

לו. ודבר ראשון שצריך אדם לבלי הסדר, זה להיזהר מן הכעס. ואפילו אדם רגיל שהוא לא כועס וחי טוב ושמח, יש יצר הרע מיוחד לפסח, שלפעמים מביא כל מיני תחבולות, והוא יודע אין צורך לגלגל ולסובב את העניינים, כדי להביא אותו לידי רוגז, ולכן צריך להיזהר מהכעס ג"כ בכל שהוא, ואפילו באפל לא בטיל, כי הלילה הזה הוא קודש לה', ליל שימורים הוא לה' (שמות י"ב מ"ב). ורבנו הא"י אומר שאין לנו לילה שמקבלים כ"כ הרבה אורות ודברים גדולים בפעם אחת, כמו הלילה הזה של פסח, וזה דבר נפלא, על כן לא יהיה בכעס.

35. מה זה דרבנות? כשהיו חורשים את השדה, היו מעמידים לשור שמושך את המחרשה, בשני צדדי צווארי קעין מסמרות נטועים וחדים, שאם הוא פונה ימינה או שמאלה הוא נתקע, וככה הוא עושה תלמים ישרים, אין פרץ ואין יוצאת, וזה הכוונה "דברי חכמים כדרבנות", שהם מיישרים ומעלים אותנו על הדרך הישר. ואם אדם עושה הכל כהלכתו לא יבוא לחמץ.
36. ויש אנשים שעושים לזה הכשר. ודיברתי פעם (לפני חמש עשרה שנה) עם ראש בד"ץ אחד כזה, אמרתי לו: מחילה מכבודך איך אתה עושה את זה? אמר לי: אני מעמיד עשרות אברכים שמשגיחים, אמרתי לו: אפילו תעמיד מאות זה לא יעזור, הרי כמה הכמות שעשיתם? אמר לי: לא הרבה, פחות משלשים טון... וכי בשלשים טון יכולים לעמוד על כל אחד? רח"ל.
37. אמרו לי שהיום יש מכונות שמעפפים את מה שיותר קל. אבל ראיתי את כל המכונות האלה, הכל דברים בטלים, זה עוזר קצת לנקות אבנים וכדו', אבל אי אפשר לנקות לגמרי.
38. אבל לדעת הרמ"א זה רק לח בלח (ולח בלח פירושו אם למשל יפול בקבוק של בירה בחבית גדולה של יין ותיבטל, אז אפילו שהגיע פסח מותר לשתות את היין, כי כבר בטל בששים קורם פסח ואינו חוזר ונייעור), ואילו יבש ביבש או יבש בחל לא. אבל רוב ככל הפוסקים האחרונים (וגם בראשונים יש מחלוקת בזה), אומרים שגם דבר יבש אם טחנו אותו דק קמח, דינו כמו לח בלח, וגם להרמ"א אינו חוזר ונייעור.
39. ואמנם פפריקה אי אפשר לטחון בבית, אבל לא מצוי בה בעיות, כי פפריקה זה פלפלן ולא מצוי שיתערבב שם דברים אחרים. וגם כרכום אין בו בעיה, כי זה שרישים ופחות מצוי שיתערבב שם.

ברשות מורי ורבותי קהל קדוש, וברשות מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבנו מאיר מאזוז שיחיה ויאריר ימים, שמשמיע כאן דברי אלקים בטוב טעם ודעת, ה' אירר ימי ויתן לו כוחות וברירות איתנה, שימשיך להשמיע את דבר ה' בעוז ובגאון, חיים עד העולם, אמן יהי רצון.

הקולות יחדלון

כט. אני רק אומר איזה הערות בענייני הלכה, כי הרבה פעמים נתפסים לחומרות גדולות עד ששוכחים את העיקר. בפסח כולם מחמירים, מרן החיד"א אומר: "הקולות יחדלון", כתוב בפסוק: "הקולות יחדלון" (שמות ט"ו כ"ט), אז הוא אומר הקולות יחדלון, כלומר גם מי שמיקל בשאר ימות השנה, כשמגיע פסח הוא לא מיקל, כי התורה החמירה בפסח מאד, וחיבה כרת על החמץ. ועוד חומרא מיוחדת שאין בשום איסור אחר, שאם אדם יש לו חמץ בביתו או ברשותו או בגבולו, אע"פ שהוא לא אוכל ולא נהנה ממנו, עובר על שני לאוין, "לא יראה לך חמץ" (שמות י"ג ז') ו"לא ימצא" (שם י"ב י"ט), וזה דבר שאין אפילו באיסור הכי גדול, שרק מפני שנמצא ברשותו עובר על איסורים דאורייתא. ועל כן גם רבותינו ע"ה הבינו מזה שהתורה החמירה מאד, ואמרו שחמץ אפילו באלף לא בטיל, וזה ג"כ חומרא גדולה מאד.

"לא יבוא חטא לידו כל השנה"

ל. ואמרו בשם האר"י ז"ל, שהנזהר בחמץ במשנה בפסח, הקב"ה עוזר לו כל השנה שלא יבוא חטא לידו⁴⁰. ובאמת חשבתי לומר מקור מהזוהר הקדוש לדברי רבנו האר"י, כי בזוהר מסופר שרבי אלעזר שאל את אביו רבי שמעון בר יוחאי: אבא, למה התורה אסרה חמץ? הרי זה הלחם שאנחנו אוכלים כל השנה, אמנם נאמר: "לא על הלחם לבדו יחיה האדם" (דברים ח"ד), אבל עדיין הלחם הוא עיקר מזוננו של האדם, וכל השנה נהנים ממנו, ויש לו חשיבות גדולה שמבשרים עליו ברכת המזון (שהיא הברכה היחידה דאורייתא), אז למה התורה אומרת בפסח לא יראה ולא ימצא ולשרוף אותו? אז רבי שמעון בר יוחאי ע"ה הסביר לבנו, ע"פ פנימיות התורה בדברים נפלאים (אנחנו לא מבנים מהדברים האלה, אבל הם אש היתה יוצאת מפיו של זה לפיו של זה), וההסבר של רבי שמעון היה כ"כ מאיר ונפלא, עד שחזר רבי אלעזר ושאל את אביו שאלה הפוכה, אמר לו: אבא, אם כ"כ רע החמץ אז למה אוכלים אותו כל השנה? ורבי שמעון דייק מהמקרא ששבעת הימים שהתורה אסרה חמץ, זה מתקן את כל השנה שאוכלים את חמץ, ולכן לא צריכים לפרוש מחמץ בכל השנה. ומכאן רואים יסוד לדברי האר"י, שהשבעה ימים האלה של פסח משפיעים ומתקנים את כל השנה כולה, ועל כן אומר רבנו האר"י שלא יבוא חטא לידו, רק שצריך זהירות יתירה.

לאכול בפסח כמה שפחות

לא. ויש שרמזו בלשון המשנה שצריכים להיזהר בפסח, כי הרבה פעמים התנא משנה את לשונו כדי ללמד דברים, מילתא אגב אורחא קא משמע לך⁴¹. התנא בפרק "איזהו מקומן" (זבחים פ"ה), שהוא פרק שאין בו מחלוקת ואומרים אותו כל בוקר (עיי' טוב"ש שרע אורח סי' ב'), אומר שם על כל קרבן, איפה זורקים את הדם וכמה זמן הוא נאכל, למשל: התודה ואיל גזיר קדשים קלים נאכלים ליום ולילה אחד, השלמים קדשים קלים נאכלים לשני ימים ולילה אחד, הבכור לשני ימים וכו', בכולם אמר "נאכלים" בלשון חיוב, ואילו כשהגיע לפסח שינה את הלשון, ב"שנתו א"ת טעמו", ואמר "אינו נאכל" בלשון שלילה, וחרז על זה ארבע פעמים: "אינו נאכל" אלא בלילה, "אינו נאכל" אלא עד חצות, "אינו נאכל" אלא למנויין, "אינו נאכל" אלא צלי⁴², והרי יכל לומר "נאכל רק בלילה ורק עד חצות ורק למנויין ורק צלי", אלא שהתנא בא לומר שהפסח כמה שפחות נאכל, כלומר בכל דבר שיש לך ספק אל תאכל, כי בשביל מה תכניס עצמך לספיקות?

הבד"ץ הטוב ביותר

לב. הרבה באים ושואלים (ואני בטוח שבאים לכל בן בשאלה הזאת), איזה בד"ץ ואיזה הכשר הכי טוב? ובאמת השאלות האלה לא פשוטות, כי אני לא יודע מה יותר טוב ממה, אבל אני יודע שהבד"ץ הכי טוב והכי מעולה, זה מה שאדם מכין בביתו, ואין בד"ץ יותר טוב מזה. ואני לא אומר לכם סתם דברים, כי כל בד"ץ וכל הכשר שמכניס בטונות ובכמויות אדירות, הם צריכים להעמיד שם מלאכים שישגיחו, ועדיין אני לא יודע אם יספיקו להשגיח על כל מה שצריך, אבל אם אדם עושה בביתו כמה שהוא צריך, כמות שיש לו עליה שלטון, הוא שר ונגיד על זה, אז הוא בודק לאט לאט, וזה ההכשר הטוב ביותר.

איזוהי מצה ישרה

לג. אבל יש דברים שאין בהם ברירה, כמו המצות עצמם, שהם הכי קרובים לחמץ כי הם מקמח ומים כמו לחם (ואם היום עושים מצות מפלסטיק, לא היתה לנו בעיה), רק שצריך לעמוד בזמן ובכלל

32. יש נוסחא בדברי האר"י: "מוטב לו שלא יטא כל השנה", אבל זה קשה לומר, כי בסופו של דבר יש לאדם בחירה, שהרי אדם בורא את דרכו. אז ראיתי שרבו עמנואל ח' ריקי ב"משנת חסידים", שהביא נוסחא נפלאה בשם האר"י (והוא דיוקן גדול, ובפרט בדברי האר"י אין מומחה כמותו), "שהנזהר להחמיר את החומרות שהחמירו הפוסקים, ושלא יבוא לפיו כל שהוא חמץ, מוטב לו שתהיה לו סייעתא דשמיא שלא יבוא חטא לידו כל השנה", כלומר שעי' מעט רצון הוא יצליח שלא יבוא חטא לידו.
33. אני זוכר שבילדותי שמעתי הסבר על מה שאנחנו אומרים בבמה מדליקין: "כחש על הנר כחש על השמן כחש על הפתילה חייב", מה זה "כחש"? היה לו לומר "חס" על הנר "חס" על השמן, כי הוא באמת חס עליהם וכואב לו, שאומר חבל על כל השמן ואני עכשיו הולך לישון, וא"כ למה אמר כחש ומשמע כאילו חס? אלא התנא לימד אותנו שהאיש הזה רק נדמה לו שהוא חס, הוא רק כאילו חס, למה? שהרי כל מזונותיו של אדם קצובין לו מתשרי עד תשרי חוץ ומתשרי" (עיי' ביצה ט"ז ע"א), ואחד מהם זה הוצאות שבת, וא"כ כל מה שהוא הוציא על השבת זה לא על חשבון, אז על מה הוא חס? הרי זה החשבון של הקב"ה שיתבט שמו, וכי עליו אתה חס?
34. והר"ת שלהם: לחמץ"ץ, לילה חצות מנויין צלי.

להיזהר בכל מלה בהגדה

לו. וגם לא ידבר אלא רק מה שנוחץ, וישים לבו לכל מלה שאומרים בהגדה, שהרי זה דברי רבותינו ע"ה, והכל נכתב בקדושה ובטהרה, שכינה מדברת מתוך גרונו ורוח ה' היתה עליהם.

"ולמען תספר באזני בנך"

לח. ובפרט ישים לבו על הילדים שיהיו שמחים ויהיו ערים, ויחלק להם שקדים ותמרים לבל ישנו הנערים. ואם הם רוצים לקרוא בהגדה, יקדים אותם בראש, כי הלילה הזה הוא מיוחד להשריש אמונה בנו ובילדינו, וכמו שכתוב: "ולמען תספר באזני בנך" (שמות י"ב), כי זה ענין ההגדה - להגיד לבנים בנועים אמרים וברכות. והלילה הזה זה הזמן לקחת את האמונה, לחיות ולהחיות אותה, ולהזכיר את כל הענין שהיה במצרים, כל מה שעשה הקב"ה ישתבח שמו לעד, "לעושה נפלאות גדולות לבדו" (תהלים קל"ד), וכל אחד ישיקע לפי כוחו, איך שהוא יכול להסביר. ובזה הילדים סופגים את האמונה.

מי חיזק את האמונה בישראל?

לט. פרעה אמר: "הבה נתחכמה לו" (שמות י"א), הוא רצה לאבד ולכלות את העם הזה, ולהפוך אותם לעבדים שישכחו שיש להם את ה', אבל הקב"ה ישתבח שמו מי יכול עליו? הנה הוא השקיע חכמה אמיתית עד שידע מתי כל בת ישראל צריכה ללדת, שהרי כשיוכבד ילדה את משה, כתוב: "ותצפנהו שלשה ירחים" (שמות י"ב ב'), כי זה היה לפני הזמן של הלידה, וכשהגיע הזמן של הלידה כתוב: "ולא יכלה עוד הצפינו" (שם ג'), אז שמה אותו בתיה ביאור, אמרה אולי שם יש איזה סיכוי, למה לא יכלה להחביא אותו? שהרי ודאי יבואו אנשי פרעה ויהרגו את הילד, כי הוא הצליח לדעת בדיוק מתי זמן הלידה של כולם (והיום עם כל בתי החולים והמחשבים והתעודות לא יודעים, אלא כל אחת כשמועית זמנה היא באה, אבל הוא השקיע כוחות וידע). אבל כל זה לא הועיל לו, לא כלפי העם ולא כלפי משה, כי בסוף בנה הצילה את משה ונתנה אותו לאמא שלו, ואמרה לה: "הליכי את הילד הזה והניקהו לו" (שם ט'), כלומר תעשי לי טובה ותניקי אותו בשבילי, כ"ה עשה בלב שלה חמלה על הילד, עד שלא יכלה להתאפק, ואמרה לה: "ואני אתן את שכרך" (שם), אני אשלם לך, ומאיפה היא היתה משלמת? מהקופה של אביה פרעה, וא"כ פרעה שעשה כל החכמות, בסוף הוא משלם לאמא של משה רבנו שתניק אותו. ואח"כ כשגמלתו והביאה את משה אל פרעה, אומר האבן עזרא (בפירוש הקצר, שמות ב' ג'), שמאת ה' היתה זאת כדי שילמד כססיו מלוכה, שהרי הוא צריך למלוך ב"ה, ויהי ב"ה שירון מלך" (דברים ל"ה), והוא בא מעם של עבדים, אז איך ימלוך? לכן פרעה היה המורה שלו לדיפלומטיה, הוא שילם לאמא שלו, האכיל אותו, גידל אותו, והוא גם לימד אותו איך עושים מלוכה, איך מתנהגים ואיך שופטים.

וכל זה למה? כי הוא אמר "הבה נתחכמה לו", אז דוקא הוא צריך לבצע את דבר ה'. וגם כשהוא לא רצה לשלח את עם ישראל ממצרים, שזה עיקר ההתחכמות שלו, הקב"ה ישתבח שמו הפך אותו ל"בית ספר" שבו עם ישראל למדו את האמונה, כי ככל שהתחזק והקשה עורפו כך נתן לו ה' עוד מכה ועוד מכה, ובזה חיזק את האמונה לעם ישראל, ולא רק לאותו הדור בלבד, אלא לדורות עולם⁴⁰.

למה מזכירים הרבה "ציאת מצרים"?

מ. שאל אותי פעם יהודי אחד חריף (שלא היה כ"כ איש תורה): נכון שהקב"ה עשה לנו נס גדול, הוציא אותנו ממצרים מהעבדות של פרעה הרשע הזה, כל הכבוד לו (ככה הוא התבטא) ואנחנו צריכים להודות על זה, אבל כמה להודות? הרי כבר עברו אלפי שנים, ועדיין אנחנו מזכירים יציאת מצרים כל יום בבוקר ובערב, ובכל מצוה כמעט כתוב בה: "למען תזכור את יום צאתך", כמה אפשר? והירבה בלהג של דברים. אמרתי לו: תשמע חביבי, אם ההודאות האלה היו בשביל הקב"ה, הוא לא היה צריך את זה, "מה יתן לך ומה יוסיף לך" (תהלים ק"ב ג'), וכמו שיבוא יתוש ויעמוד מול אדם, ויגיד לו אני משתחוה ומודה לך, מה יעשה לו? יזרוק אותו, קל וחומר אנחנו לפני ה', איך אנחנו נוכל להודות לו? מה כוחנו ומה חכמתנו? אלא ההודאה הזאת היא בשבילנו, כי ע"י שאנחנו מזכירים ומודים לקב"ה, אז חוזר ונעידר כח האמונה בלבנו.

וכי תאמר למה צריך כ"כ הרבה להודות? כי החיים שלנו כמות שהם, אפילו בפשטות בלי מסיית ומדיית, הם שחוקים את האמונה. כתוב בתורה: "השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך" (דברים י"א), ולמי משה אומר את זה? לאלה שיצאו ממצרים, שראו את העשר מכות, שעברו בים ביבשה והמים להם חומה מימינם ומשמאלם, שאמרו זה אלי ואנוהו (ראוהו שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל ב"ח ב'), שעמדו בהר סיני (והראשונים אמרו שהם הגיעו לדרגה יותר מכל הנביאים, רק פחות ממשה), ששמעו קול אלהים חיים, שעברו גם תחיית המתים, אז איך הוא אומר להם "השמר לך פן תשכח"? איך אנשים כאלה יכולים לשכוח?

אז אני הייתי חושב שאם יאכלו שקצים ורמשים ויטמאו את גופם ונפשם, אולי ככה יבואו לשכוח. אבל התורה אומרת שאפשר לשכוח מדברים פשוטים, "בתים תבנה וישבת, ובקרך וצאנך יריבון, וכסף וזהב ירבה לך, ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך" (דברים שם, י"ב-יד), והרי אלו דברים שאנחנו עוסקים בהם יום יום, "בתים תבנה וישבת" - כל אחד רוצה לבנות בית, אחד סוחר אחד בונה ואחד קונה, וכולנו עוסקים בזה, וכן "ובקרך וצאנך יריבון" - פעם היו מרבים צאן ובקר, היום מרבים בדברים אחרים, אחד במכוניות ואחד במניות, וכן "וכסף וזהב ירבה לך" - מי לא רוצה להרבות כסף וזהב? וא"כ כל העולם עוסק בדברים האלה, אז איך יגיע מה ל"ורם לבבך ושכחת"? אלא התורה מלמדת שגם בדברים שאדם עושה אותם בהיות

40. ורבנו משה אלשיך (שמות פרק ז') מבאר באורך, איך כל העשר מכות זה השלמת האמונה, כלומר שאם יחסר אחת מהם לא תהיה האמונה מושלמת, וזה כדי להראות שמלכותו בכל משלה, בכל הכוחות שבעולם.

ובלי שום איסורים, עם הכשר הבד"ץ הכי טוב, עדיין יכול לשכוח את ה', כיון שהוא עובד אד סוחר ומקבל כסף בסוף החודש, והוא קונה אוכל לו ולבני ביתו, וככה בכל חודש, אז לאט לאט הוא אומר אני עבדתי אני קניתי ואני הוצאתי, ואם בנה בית אומר תראו כמה טרחתי, עד שעשיתי תכנית ועד שהשגתי מגרש, ועד שהעירייה נתנה לי רשיון⁴¹, ודיברתי עם זה ואמרתי לזה, אז "ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך, ואמרת כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה". ולכן באה התורה ואומרת: "וזכרת כי ה' אלהיך הוא הנותן לך כח" (שם יח), לא כוחך ולא עוצם ידך.

להתחזק כל יום באמונה

מא. וא"כ היות ואפשר להגיע לזה ע"י החיים הרגילים, אז צריכים בזה התחזקות כל יום, וכמו שאמר הכתוב: "וידעת היום והשבות אל לבבך, כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת" (דברים ד' י"ט), דהיינו גם אחרי שהגעית ל"וידעת", שזאת ידיעה שלמה ומוחלטת, זה עדיין לא מספיק, אלא צריך "השבות אל לבבך", וכמה צריך להשיב? תמיד, כי כיון שזה בחיים הפשוטים זה שוחק את האמונה, ועל כן צריך להתחזק בזה בכל יום ובכל שעה.

מטען אמונה לכל השנה

מב. והלילה הזה יש לו עוצמה מיוחדת, כי אנחנו משחזרים את מה שהיה, וכמו שרבותינו - שיוצאים איך לשחזר - תיקנו לנו, ואם אדם רוצה להוסיף על המרבה הרי זה משובח. אבל וישבים בלילה הזה המרוצים, שיוכחים מלך העולם ועוזבים את הכל, כדי לחזור על שרשי האמונה שלנו, מאל"ף ועד תי"ו. ואחרי לילה כזה יוצאים ברכוש גדול עצום ורב, רכוש אמיתי של אמונה, זהו מטען שהטעינה שלו מחזיקה כל השנה. וזה מה שאומרים בתפילות של רגלים: "והשיאנו ה' אלהינו את ברכת מועדך לחיים בשמחה ובשלום, כאשר רצית ואמרת לברכנו כן תברכנו סלה", מה זה והשיאנו? שאדם ישים לבו שלא יצא מהחג והברכה תישאר שם, אלא שיקח את הברכה של החג איתו, "והשיאנו" - נישא אותה והיא תלווה אותו, לזית חן וחסד לכל השנה.

ברכת המזון בכוונה

מג. ולפעמים אדם משקיע במחשבה ובהכנה באותו לילה, ואח"כ מגיע לברכת המזון, שזו הברכה היחידה מדאורייתא, ולא נזהר לומר אותה כמו שצריך, לכן צריך ג"כ להיות זהירים במצוות ובברכות. ואם בכל השנה הדבר הזה צריך חיזוק, קל וחומר הלילה הזה שאוכלים מאכלים טובים וטעימים, איך לא נודה לה' בלב שלם ובנפש חפצה?

יחד כולם הודו ומלכו ואמרו

מד. ואני חושב שטוב שיאמרו את ההגדה ביחד, וכמו שעושים הילדים בבית ספר, כי ע"י זה מתעוררים ומתגברים על השינה. וגם בקריאת ההלל, אם באה לו שינה ירחץ פניו או יעמוד אם צריך, ויעשה כל טעדיק לומר את ההלל בצורה טובה, כי כל מלה של ההלל עושה הרבה לפני הקב"ה, ומה אנחנו חיים ומתקיימים. וכן הענין של שיר השירים שהוא קודש קדשים, וכמו שאמר מרן שליט"א (לעיל), כי חשיבות השעה הזאת של אחר חצות בלילה הזה, אי אפשר לתאר.

קבלת "המוחין" בליל הסדר

מה. ופעם פירשתי למה רבי יהודה בר אלעאי היה קושר את ראשו אחרי ארבע כוסות מפסח ועד עצרת (נדרים מ"ט ע"ב), וכי ארבע כוסות יכולים לתפוס את האדם מפסח עד עצרת? הרי אנחנו מכירים מה זה יין, "אם יום או יומיים יעמוד" (שמות כ"א כ"א), אבל לא חמשים יום, איזה יין היה לו? רק שהשכורים לא יכירו את היין הזה... ומשמע מלשון הגמרא שם שבכל שנה ככה היה (כי תמיד היו עושים יין, פעם יוצא חזק ופעם יוצא פחות)⁴², אז למה היה קושר את ראשו מפסח ועד עצרת? אלא רבנו האר"י אומר שכל "המוחין" נכנסים באכילת המצות ובארבע כוסות, ואנחנו ששותים ארבע כוסות מרגישים את היין, אבל רבי יהודה בר אלעאי היה מרגיש את המוחין האלה, וסתם חסדי בש"ס זה רבי יהודה בר אלעאי (נ"י בבא קמא ק"ג ע"ב), הוא היה קדוש ה', ולכן היה מרגיש את זה. אבל כתוב שבסוף ליל הסדר כל המוחין האלה יוצאים, "כבולעו כך פולטו", כמו שנבלעו בבת אחת כן פולטו בבת אחת. אז מה אנחנו עושים, מחלקים אותם לחמשים חלקים בספירת העומר מפסח ועד עצרת, כסופרים יום אחד לעומר ויום שניים וכו', כל יום זו מנה אחת וביחד זה חמשים מנות (ומסיימים את כל "המוחין" אלה ב"כתר יתן לך" של יום שבעות). אז רבי יהודה בר אלעאי היה כואב לו על כל המוחין האלה שילכו בפעם אחת, ולכן היה קושר את ראשו כדי שלא יסיח דעתו מהם, וככה היה נקשר איתם, "וקשרתם לאות", מפסח ועד עצרת, ובעצרת הוא כבר יכול להרפות את הקשר, כי המוחין כבר נכנסו באופן טבעי, כמו שאמרנו⁴³.

וה"ר שהקב"ה טענו בגבולנו, ולא ישמע שוד ושרר בזבולנו, רק קול ששון וקול שמחה, קול של הגדה, וקול שיוכיז לנו את כל הנסים, וכמו שעשה ה' לאבותינו נסים ונפלאות בימים ההם בזמן הזה, ככה יעשה גם לנו נסים ונפלאות, וישלים גאולתנו בשובה ונחת, לחיי כל הקהל הקדוש, ולחיי כל עם ישראל, ולחיי מרן ראש הישיבה, בבריאות ובנחת ואמאר אמן.

41. ומישהו אמר למה ארבעים שנה היינו במדבר? שנה אחת זה היה הדרך, ושלישים ותשע שנים זה בשביל לקבל את הרשינות להיכנס לארץ...
42. הזקנים שהיה להם כאב ראש, ובעבר לא היו מצויים כדורים, אז היו קושרים את הראש, ואני ראיית את זה בעיני, ואם עדיין היה כואב אז היו מחזקים את הקשר, ולפעמים שניים מושיכים משני הצדדים, שניים אוחזים בטלית, עד שהכאב ראש הולך, כי מסכן היה רואה ששניים עומדים עליו, היה מפחד ובורח...
43. ואמר לנו רבי משה חזקוני ע"ה, שהוא ורבותיו בליל יו"ט שני של פסח בחו"ל, שצריכים לספור את העומר, לא היו סופרים אותו כמו שאנחנו עושים בערבית, אלא היו מניחים אותו עד אחרי ליל הסדר, למה? כי העומר זה "קטנות" ובליל פסח נכנסים "המוחין", אז זה לא מתאים. ואח"כ מצאנו את זה בכונות של הרמח"ל, ומרן שליט"א מוסיף שגם הרב חיד"א ככה נהג. ורבי משה חזקוני אמר שככה נהגו רבותיו הלכה למעשה. ואנחנו שזכינו לישב הארץ ב"ה, יש לנו לילה אחד ליל הסדר, ואין את הספק הזה.